

Zoals de vos steelt, steelt ook het vosje...?

Lessenreeks gebaseerd op de gedichtenbundel '*Vossenkwaad*' van Yvan De Maesschalck

Aansluiting in het leerplan en de eindtermen:

Leerplan secundair onderwijs – derde graad aso/tso/kso VVKSO – BRUSSEL
D/2014/7841/001:

De lessen vallen binnen *de expressieve functie* van taal en binnen *cultuuroverdracht* door (middel van) taal.

Doelen taalvaardigheden (schrijven):

ONDERSTEUNENDE ATTITUDES, VAARDIGHEDEN, STRATEGIEËN, INZICHTEN, KENNIS:

17 De leerlingen zijn bereid om* (ET aso/kso/tso 22*):

- te schrijven;
- schriftelijk informatie te verstrekken;
- te reflecteren op hun eigen schrijfproces, en op inhoud en vorm van hun schrijfproduct en dat van anderen;
- taal, indeling, spelling, handschrift en lay-out te verzorgen.

18 De leerlingen streven inzake creatief-expressief schrijven ook het volgende na:

- spontaneïteit;
- engagement;
- aandacht voor stijl, taalgebruik.

19 De leerlingen kunnen:

- schrijftechnisch:
  - op woordniveau: de woordenschat verzorgen;
  - op zinsniveau: goede Nederlandse zinnen bouwen;(...)
- wat spelling betreft:
  - een correcte spelling nastreven door de juiste spellingattitude en zo nodig het gebruik van hulpmiddelen (bv. woordenboek, Groene Boekje);
  - verschillende spellingstrategieën flexibel toepassen;
  - deze spellingafspraken en spellingregels toepassen om de schrijfdoelen te bereiken:
    - werkwoordvormen,
    - hoofdletters,
    - interpunctietekens,
    - diakritische tekens.
- wat taalregister betreft:
  - de woorden gebruiken die bij een bepaalde context horen;(...)

Doelen literatuur en literaire competentie:

1 aso en kso De leerlingen zijn bereid om*:

- literaire teksten te lezen / te beluisteren en te bekijken;
- over hun eigen leeservaring met anderen te spreken en erover te schrijven;
- hun leeservaring in maatschappelijke context(en) te plaatsen;
- hun persoonlijke leeservaring te toetsen aan die van anderen. (ET aso 28*/ kso 27*)

1 kso en tso De leerlingen zijn bereid om*:

- literaire teksten te lezen / te beluisteren en te bekijken,
- over hun eigen leeservaring met anderen te spreken en erover te schrijven,
- hun leeservaring in maatschappelijke context(en) te plaatsen. (ET kso 27*/ tso 27*)

2 kso en tso De leerlingen kunnen vanuit een tekstervarende manier van lezen vormelijke en inhoudelijke elementen van bijvoorbeeld proza, poëzie, theater, (tv)-drama, (ver)film(ing) herkennen. (ET kso 23/ tso 23)

ONDERSTEUNENDE ATTITUDES, VAARDIGHEDEN, STRATEGIEËN, INZICHTEN, KENNIS:

4 aso/kso/tso De leerlingen kunnen om literaire opdrachten uit te voeren doelbewust gebruik maken van het bijbehorende begrippenapparaat (zie lijst), gegevens, werkwijzen en de gepaste leesstrategieën. (ET aso 26 en 27/ kso 26 / tso 26)

Het Reynaertverhaal: Van den vos Reynaerde

Synopsis

Op de hofdag komen alle dieren opdagen, behalve Reynaert de vos, want die heeft te veel misdaan. Vele dieren klagen over Reynaerts misdaden. De wolf Isegrim getuigt dat Reynaert de wolvin Hersinde heeft verkracht. Als Cantecleer de haan aankomt met de dode kip Coppe besluit de koning een bode te sturen (Bruun de beer) om de vos te dagvaarden. Reynaert lokt de beer in de val. Dit lukt doordat hij hem honing belooft, die in een boomstam zou zitten. De beer raakt in de eik vastgeklemd. Het hele dorp komt hem aflossen. Als Julocke, de vrouw van de pastoor, door het gedrang in het water sukkelt, slaagt Bruun erin zich los te rukken. Daarna wordt Tibeert de kater uitgezonden. Hij wordt door Reynaert naar de schuur van de pastoor gelokt, waar muizen zouden zitten. Tibeert raakt in een strop, maar ontsnapt nadat hij de pastoor deerlijk heeft toegetakeld. De derde bode wordt Grimbeert de das. Met hem gaat de vos mee. Onderweg biecht Reynaert zijn zonden op. Hij lijkt meer plezier dan berouw te hebben. Aan het hof wordt de vos veroordeeld. De beer, de wolf en de kater zullen de galg in orde brengen. Terwijl die drie weg zijn, spreekt de vos het koningspaar nog een 'laatste' keer toe. In zijn tweede biecht maakt Reynaert gewag van een staatsgreep die zou zijn beraamd om Bruun op de troon te helpen. Geld om deze operatie te bekostigen was er in overvloed dankzij een schat die Reynaerts vader gevonden had. Reynaert doet zich voor als trouwe onderdaan en vertelt dat hij door het stelen van de schat de staatsgreep heeft verhinderd. Hij wil de koning zelfs de vindplaats van de schat aanwijzen. Op dat moment vliegt de raaf Tielcelijn weg om de drie "vijanden" te verwittigen. Tibeert gelooft dat Reynaert zich zal vrijpraten en geeft zich gewonnen. Maar de wolf en de beer rennen terug naar het hof, waar ze als samenzweerders in de boeien worden geklonken. Reynaert vertrekt op pelgrimstocht naar Rome met een tas gesneden uit het vel van de beer en schoenen uit de huid van het wolvenpaar. Haas en ram vergezellen de vos tot aan Malpertuus. In het vossenhol wordt Cuwaert de haas vermoord en opgegeten. Zijn hoofd wordt in de tas van berenvel gestopt. De ram Belijn moet die aan de koning bezorgen en erbij vertellen dat hij "de brief" persoonlijk gedicteerd heeft. Als aap Botsaert, de hofklerk, de tas opent wordt het bedrog van de vos duidelijk. Firapeel de luipaard stelt voor om Bruun en Isegrim vrij te laten en hen voor eeuwig en altijd toe te laten de schapen te bejagen. Reynaert wordt vogelvrij verklaard. Dat is dan "sconinx vrede".

(overgenomen van vzw Reynaertgenootschap via www.reynaertgenootschap.be)

Achtergrondinformatie

Auteur: Willem die Madocke maecte
Periode: Middeleeuwen, ca. 1250
Genre: Dierenepos

Omschrijving: Het verhaal is een ironische en soms sarcastische uitbeelding van de gehele middeleeuwse mensenmaatschappij. Het voorbeeld voor dit dierenepos was de Franse *Roman de Renart* (1190), meer specifiek *Li Plaid (Het Proces)*, het eerste deel ervan.

Gebaseerd op de Franse *Roman de Renart* ontstond in Vlaanderen een echt meesterwerk: *Van den vos Reynaerde*. De hele middeleeuwse maatschappij wordt voorgesteld als een dierengemeenschap. Het werk is een satire op de hebzucht, domheid, vraatzucht en lichtgelovigheid van adel, geestelijkheid en dorpelingen. Het werk is ook een parodie op de hoofse ridderroman. Alle gebeurtenissen houden verband met de hofdag van koning Nobel. Reynaert wordt beschreven als een leugenachtige rover en moordenaar die zich geenszins aan de gedragscode van het hof houdt en allesbehalve hoofs is. Via Reynaert onmaskert de auteur de andere dieren als corrupte, zwakke en ijdele figuren. Hierdoor krijgt Reynaert dikwijls de sympathie van de toehoorders en worden de andere dieren (voornamelijk de adel en de geestelijkheid) in hun hemd gezet. (overgenomen uit *Frappant Nederlands 5/6 Basisboek*, uitgeverij Pelckmans)

Gedichtenbundel 'Vossenkwaad' van Yvan De Maesschalck

Achtergrondinformatie

Vossenkwaad (gedichten)

Yvan De Maesschalck

2023

Vzw Reynaertgenootschap, Sint-Niklaas

65 pagina's

Flaptekst:

Vossenkwaad zoomt in op hoofdpersonages en figuranten uit *Van den vos Reynaerde*. Ze worden geportretteerd op een gewichtig moment van hun fictieve biografie en bij voorkeur van binnenuit getypeerd. De gedichten zijn zoveel mogelijk chronologisch geordend, waardoor de volgorde waarin de personages voorkomen naadloos spoort met die van het oorspronkelijke verhaal. Ook de mysterieuze, mogelijk met de abdij van Boudelo verbonden auteur 'Willem die Madoc maecte' treedt in een van de laatste gedichten zelfbewust naar voren. Al krijgt Reynaert de vos uiteraard het laatste woord.

Over de auteur:

Yvan De Maesschalck is voorzitter van het Reynaertgenootschap. Als freelance recensent schrijft hij o.m. voor *Poëziekrant*, *MappaLibri* en *Wetenschappelijke Tijdingen*. Van zijn hand verscheen *Vossenlucht. Over Reynaertpersonages en hun fictionele aanverwanten* (Academia Press, 2016). Sinds 2008 is hij redacteur van *Tiecelijn. Jaarboek van het Reynaertgenootschap*. Eerder verscheen ook de reisbundel *De muren van Meknes* (Demer Uitgeverij, 2020).

Over de bundel:

De poëziebundel *Vossenkwaad* is geschreven door Yvan De Maesschalck, voorzitter van het Reynaertgenootschap en kenner van de hedendaagse literatuur. 'De confrontatie tussen moderne literaire opvattingen en het middeleeuwse verhaal heeft een ambitieuze bundel opgeleverd, waarin het oude verhaal vanuit verschillende perspectieven opnieuw wordt verteld' (De Putter, 2023). De Maesschalck laat in deze bundel zowat alle personages uit het oorspronkelijke Reynaertverhaal aan het woord komen. Zij vertellen over hoe zij Reynaerts listen en streken ervaren hebben en op welke

wijze zij hier al dan niet een trauma aan over hebben gehouden.

De auteur werkt zijn 'verhaal' uit in de vorm van het vrije vers, waarbij hij wel vormvastheid toont en refereert en recht doet aan de middeleeuwse brontekst: 'De dichter kiest voor vrij vormvaste verzen, met een mooi ritme dat doet denken aan zijn middeleeuwse voorbeeld en een brede woordenschat die een rijk maar ook bewust 'ouderwets' Nederlands laat zien' (De Geest, 2023).

Lessenreeks met als uitgangspunt 'Vossenkwaad'

Veronderstelde voorkennis:

De leerlingen hebben kennis gemaakt met en zijn op de hoogte van:

- de begrippen epiek, lyriek, proza en poëzie;
- het literaire genre (dieren)epos;
- basale kennis van *Van den vos Reynaerde* (m.n. de rode draad en de hoofdpersoon);
- de volgende vormelementen en stijlfiguren: alliteratie, assonantie, vergelijking, metafoor, paradox, hyperbool, ironie, sarcasme en cynisme;
- de begrippen strofe, vers/versregel, enjambement en vrij vers.

Doelstellingen:

Aan het einde van de lessenreeks hebben de leerlingen...

- kennisgenomen van (de achtergronden bij) *Van den vos Reynaerde*;
- kennisgemaakt met de gedichtenbundel *Vossenkwaad*;
- de gedichtenbundel *Vossenkwaad* gelezen en besproken;
- hun kennis m.b.t. bovengenoemde voorkennis opgevijseld en herhaald;
- zich creatief uitgedrukt door het schrijven van een eigen vrij vers op basis van de gedichten uit *Vossenkwaad*.

Lesduur: ongeveer 5 lessen van 50 minuten

Uiteraard kan de docent de keuze maken om de inhoud en/of verwerking van de lessen aan te passen: andere accenten, inkorten, schrappen... Dit zal van invloed zijn op de totale duur van de lessenreeks.

De nadruk ligt in deze lessen op het *genietend lezen en creatief schrijven*.

De uiteindelijke taak is het schrijven van een gedicht dat past bij *Vossenkwaad*. Het gaat hierbij om een oefening in creatief schrijven. Deze taak wordt dan ook niet beoordeeld met een cijfer, omdat het plezier in schrijven en creëren van tekstproducten de boventoon moet voeren.

Les 1: Introductie op bronnen *Van den vos Reynaerde* en *Vossenkwaad*

De docent opent de les door de leerlingen middels de werkvorm D – D – U (Denken – Delen – Uitwisselen) na te laten denken over de volgende vraag:

Wat weet jij over het verhaal Van den vos Reynaerde?

Afhankelijk van de antwoorden die bij het uitwisselen naar voren gaan komen, bespreekt de docent (= kennisoverdracht) kort de achtergrond bij en de inhoud van *Van den vos Reynaerde*. Het gaat hierbij om het geven van een globaal beeld. Om dit te doen, maakt de docent bijvoorbeeld een keuze uit, of een combinatie van, onderstaande mogelijkheden/bronnen:

- synopsis en achtergrondinformatie zoals gegeven aan het begin van dit document;
- informatie ontleend aan de website van het Reynaertgenootschap:
www.reynaertgenootschap.be;
- Fragment 'Van den Vos Reynaerde – Introductie' (2:17 min.): [Van den Vos Reynaerde - Introductie \(youtube.com\)](https://www.youtube.com/watch?v=...);
- Fragment 'Verhaal: plot en list' (11:43 min.): [Verhaal: plot en list - YouTube](https://www.youtube.com/watch?v=...);

- Fragment 'Schurk of schelm' (5:11 min.): [Schurk of schelm \(youtube.com\)](#);
- Fragment 'Wie was Willem?' (9:28 min.): [Wie was willem? - YouTube](#);
- Fragment 'Canon van Zeeland, venster 7: Reynaert de Vos' (5:37 min.): [Canon van Zeeland, venster 7: Reynaert de Vos, ca. 1200-1300 \(youtube.com\)](#).

Om de eigen achtergrondkennis op peil te brengen, kan de docent gebruikmaken van de volgende 31 minuten durende video: [Willem - Van den vos Reynaerde 13 eeuw \(youtube.com\)](#)
Deze video is rondom de introductieles voor de leerlingen ook in te zetten als vorm van preteaching, flipping the classroom of herhaling.

Bij het aanbrengen of herhalen van de kennis over het middeleeuwse werk is het van belang dat de docent aandacht besteedt aan de volgende begrippen of kenmerken:

- Dierenepos;
- Situering in de tijd;
- Plot;
- Hoofdpersonage;
- Insteek van / bedoeling met.

Hierna introduceert de docent de gedichtenbundel *Vossenkwaad*. De flaptekst van het werk wordt voorgelezen en eventueel getoond op het bord. Op basis van de flaptekst bespreekt de docent klassikaal de volgende vragen:

Wat verwacht je van deze gedichtenbundel?

Kun je woorden noemen die volgens jou bij de gedichten passen? (richting de sfeer van de poëzie, in het verlengde van de vorige vraag)

De docent maakt duidelijk dat het Reynaertverhaal voor veel navolging en inspiratie heeft gezorgd. Ook het personage van Reynaert heeft model gestaan voor tal van personages in boeken en films. De bundel *Vossenkwaad* is een recent werk dat gebaseerd is op het middeleeuwse verhaal *Van den vos Reynaerde*.

Er wordt kort aandacht besteed aan de indeling, opbouw en het vertelperspectief van de gedichtenbundel.

Hierna wordt overgegaan tot het lezen van de bundel.

Les 2: het lezen van de poëziebundel

In les 2 geeft de docent de leerlingen de gelegenheid om (klassikaal) te starten met het lezen van de poëziebundel *Vossenkwaad*.

Uiteraard kan het lezen van de gedichten ook als huiswerk worden opgegeven.

Les 3: het nabespreken van de poëziebundel; het ophalen van voorkennis m.b.t. poëzie; het opgeven van de schrijftaak

De docent bespreekt de leeservaring van de leerlingen in een kort onderwijsleergesprek. Het doel hiervan is om de houding ten opzichte van en de waardering en interpretatie van *Vossenkwaad* in beeld te krijgen.

Vragen die de docent hierbij kan inzetten, zijn bijvoorbeeld:

- *Op welke wijze herken je het originele Reynaertverhaal terug in de bundel?*
- *Wat vind je van het (wisselende) vertelperspectief?*
- *Heb je het idee gehad dat je een verhaal aan het lezen was of dat je gedichten aan het lezen was? Kun je uitleggen waarom?*

- *Wat is je houding ten opzichte van de Reynaert zoals hij in deze gedichtenbundel naar voren komt? Heb je sympathie voor hem of voel je juist een afkeer van hem?*
- *Heb je het lezen van Vossenkwaad als prettig ervaren of niet? Waarom?*

Er wordt aandacht besteed aan de schrijfstijl van Yvan De Maesschalck in deze bundel.

De Maesschalck schrijft in vrije versvorm, met taalgebruik dat aansluiting zoekt bij de oorspronkelijke Middelnederlandse tekst: ouderwetse woorden, statige of plechtige vertelwijze, mooie formuleringen. In de gedichten zijn onder andere voorbeelden van alliteratie, assonantie, vergelijking en metafoor aan te wijzen.

De volgende gedichten kunnen als duidelijk voorbeeld dienen voor de schrijfstijl in de bundel: 'hoffelijk 1', 'wolvenzucht 1', 'moedersmart', 'dassenburcht', 'ijdelruit' en 'lijklucht'.

Met het oog op de analyse van de schrijfstijl en met het oog op de uit te voeren verwerkingsopdracht, de creatieve schrijfoopdracht, herhaalt de docent kort de theorie rondom alliteratie, assonantie, vergelijking, metafoor, paradox, hyperbool, ironie, sarcasme, cynisme, enjambement en vrij vers:

Alliteratie

Medeklinkerrijm, ook wel stafrijm genoemd.

Voorwaarden:

1. De herhaalde klank is een medeklinker;
2. De herhaalde klank staat aan het begin van een woord of aan het begin van een lid van een samenstelling;
3. Deze beginlettergreep moet accent hebben.

Assonantie

Klinkerrijm.

Klankherhaling die betrekking heeft op klinkers.

Vergelijking

In feite een metafoor waarin behalve het vehicle ook de tenor en soms zelfs de ground expliciet wordt genoemd.

Metafoor

Beeldspraak waar de ground die vehicle en tenor met elkaar verbindt wordt bepaald door analogie of 'gelijkheid op een of meer punten': werkelijkheid en beeld vertonen overeenkomst.

De metafoor is onder te verdelen in verschillende subtypen: vergelijking, homerische vergelijking en metafoor in engere zin.

Paradox

Een schijnbare tegenstelling of logische tegenspraak.

Hyperbool

Een overdrijving, de werkelijke stand van zaken wordt aangedikt of groter gemaakt dan deze is.

Ironie

Een lichte vorm van spot.

Een uiting is ironisch als er afstand bestaat tussen wat gezegd en wat bedoeld wordt. Men bedoelt het tegenovergestelde van wat men zegt. De spreker drukt met zijn ironische uiting een distantie uit en refereert aan een norm.

Sarcasme

Bijtende spot, heviger vorm van spot dan ironie. Sarcasme kan kwetsend bedoeld zijn.

Cynisme

Een afwijzende houding die voorkomt uit ongeloof in de oprechtheid of goede bedoelingen van mensen; de uitingen die erbij horen zijn bitter of wreed van toon.

Enjambement

Een regelscheiding met leespaauze na de regel, terwijl er op het niveau van de taalregels eigenlijk moet worden doorgelezen.

Anders gezegd: de zin loopt door over de regel, maar het wit na de versregel wil juist dat de lezer even pauzeert.

Vrij vers

Vorm van poëzie waarin de traditionele verstechniek slechts gedeeltelijk of zelfs helemaal niet is aangewend. Het metrum ontbreekt en vaak ook het rijm. De verslengte is onregelmatig, de strofebouw onvast of afwezig.

Vervolgens wordt de schrijftaak gegeven:

(Rein)aertje naar zijn vaartje...?

In het gedicht 'apologie' uit Vossenkwaad heeft Reynaert zelf het laatste woord gehad. We beelden ons in dat er zo'n vijf jaar zijn verstreken sinds Reynaerts daden en het moment dat hij hier zelf voor het laatst over sprak. Hoe is het in die afgelopen jaren zijn kroost vergaan?

Schrijf een gedicht vanuit het (ik-)perspectief van een van Reynaerts kinderen.

Probeer de levensloop of een terugblik op de afgelopen jaren van zoon of dochter te schetsen.

Denk hierbij aan richtvragen als:

- Hoe heeft de hele voorgeschiedenis invloed gehad op zijn/haar vorming tot persoon?
- Welke wending heeft zijn/haar leven genomen op basis van de daden van vader Reynaert?
- Welke problemen hebben zich voorgedaan?
- Hoe heeft hij of zij Reynaert als vader ervaren?
- Op welke wijze is dit van invloed geweest op opvoeding en karaktervorming van Reynaerts kind?
- Staat zoon of dochter achter de daden van vader, is er sprake van onvoorwaardelijke steun en liefde voor Reynaert?
- Welke impact hebben Reynaerts daden gehad op het gezinsleven en de jonge jaren van de kinderen?

Eisen aan de uitwerking:

1. Je bedenkt zelf of je een zoon of een dochter van Reynaert aan het woord laat. Je kiest of bedenkt een passende naam voor het personage. Kijk ter inspiratie eens op [De populairste voornamen uit de middeleeuwen \(neerlandistiek.nl\)](http://De.populairste.voornamen.uit.de.middeleeuwen.(neerlandistiek.nl)) of [Welke van deze 40 vergeten middeleeuwse voornamen verdienen een comeback? - De namendetective \(vernoeming.nl\)](http://Welke.van.deze.40.vergeten.middeleeuwse.voornamen.verdiene.n.een.comeback?.-De.namendetective.(vernoeming.nl););

2. Je probeert in woordkeuze aan te sluiten bij de woorden van De Maesschalck. Zoek wat minder frequente synoniemen voor alledaagse woorden. Gebruik hiervoor [Synoniemen.net - gratis online synoniemenwoordenboek](http://Synoniemen.net);
  3. Je gebruikt minstens 3 van de volgende vormelementen en stijlfiguren: alliteratie, assonantie, vergelijking, metafoor, paradox, hyperbool, ironie, sarcasme, cynisme;
  4. Je schrijft in de vorm van een vrij vers. Je maakt hierbij duidelijk gebruik van enjambement;
  5. Je gedicht is 250 tot 400 woorden lang.
-

Les 4: het schrijven van de eerste versie van het gedicht

De leerlingen krijgen het gehele lesuur de tijd om een eerste versie van hun gedicht te schrijven. Zij maken hiervoor gebruik van een laptop, om zo binnen het tekstverwerkingsprogramma Word aan de slag te kunnen gaan en om de genoemde websites te kunnen raadplegen.

Les 5: het uitwisselen van de gedichten, het verwerken van feedback en het redigeren

De leerlingen wisselen hun eerste versie van het gedicht uit met een klasgenoot. Zij nemen de tijd om elkaars werk aandachtig door te lezen en van feedback te voorzien. De punten/succescriteria waarop feedback gegeven kan worden, zijn de volgende:

1. Het personage heeft een passende (middeleeuwse) naam;
2. De woordkeuze sluit voldoende aan bij die van Yvan De Maesschalck in *Vossenkwaad*;
3. Er zijn minstens 3 vormelementen en stijlfiguren te herkennen in het gedicht;
4. Het gedicht is 250 tot 400 woorden lang;
5. Het gedicht schetst een beeld van de wijze waarop en de situatie waarin Reynaerts kind is opgegroeid;
6. Spelling, interpunctie en formulering zijn in orde.

Na herlezing van het eigen gedicht en op basis van de gegeven feedback krijgen de leerlingen de gelegenheid om hun tekst te redigeren.

Opmerking:

Uiteraard verdienen de inspanningen van de leerlingen en de gemaakte gedichten aandacht en waardering. Het is daarom aan te raden (een selectie van) deze schrijfproducten ter afsluiting van de lessenreeks:

- Voor te laten dragen;
- Te bundelen in een 'eigen' poëziebundel;
- Op te hangen doorheen het schoolgebouw;
- Te publiceren op de website, in het informatiebulletin, de nieuwsbrief of de schoolkrant van de school.

Lessenreeks gebaseerd op *Vossenkwaad* van Yvan De Maesschalck

Geraadpleegde bronnen:

Bonset, H., Boer, M. de & Ekens, T. (2010). *Nederlands in de onderbouw*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.

Boven, E. van & Dorleijn, G. (2018). *Literair mechaniek. Inleiding tot de analyse van verhalen en gedichten*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.

Geest, D. De (2023, juni). Yvan De Maesschalck, Wim De Cock (ill.): *Vossenkwaad* [recensie]. Opgevraagd van <https://www.mappalibri.be>

Maesschalck, Y. De (2023). *Vossenkwaad*. Sint-Niklaas: vzw Reynaertgenootschap.

Putter, J. de (2023, 4 november). Een contrapunt bij Van den vos Reynaerde [recensie]. Opgevraagd van <https://neerlandistiek.nl>

Vandekerckhove, J. (eindredacteur) (2019). *Frappant Nederlands 5/6 Basisboek*. Kalmthout: Pelckmans.

(Achtergrond)informatie via www.reynaertgenootschap.be

Verschillende fragmenten/filmpjes via www.youtube.com

Yvan De Maesschalck met zijn bundel *Vossenkwaad* © Staf Baeten